

Роботи Їчія Семана

На укладці: фрагмент роботи Їчія Семана "Гуцульська свальба", 1978 р.

РУСИНСЬКИЙ RUSZIN VILÁG SVIT

річник VI. число 59., август 2008
VI. évfolyam 59. szám, augusztus 2008

*Стріча председателя ВРМС Андрія Манайло
из Его Высокопреосвященством Фюлепом Кочишом*

Стріча председателя Вседержавного Русинського Самоуправління Андрія Манайло из Его Преосвященством Епископом Гайдудорогської греко-католицької єпархії и Мішколицьким Апостольським Управителєм Фюлєном Кочишом

Председатель BPMC Мадярщини *Андрій Манайло* нанюс візит єпископу *Фюлєну Кочишу*. Сесе знаменательное событие сталося 5 августа сього рока и отбылося у Ніредьгазській резиденції єпископа. Его Преосвященство и пан председа стрічалися ищи скорше, 24 мая у Шарошпотоку на сяткованю Національного Дня Русина, де новопризначений єпископ отслужив Божественну Літургію по-старославянськи. Теперь они стрітилися уже, як знакомі. Пан председа подаровав Его Преосвященству книги и альбомы, котрі BPMC выдало при подпорваню других РМС и также натюрморт из цвітами, собственное художественное произведение. У ході дружественної бесіди єпископ ушыткых наставляв на то, ош Сята Літургія має быти важнов частью живота каждого вірника, бо сесе держить нас, мадарських греко-католикув, и єднако греко-католикув из русинськими коріннями. Сята

Літургія, Ісус Христос живить нас духовно. Без них не мож жити настоящов християнськов жизнью. У ході бесіди обсуждалися вопросы капчолованя русинських общин ид церковнуй жизни.

Особенное внимание заслужив вопрос про будованя маріаповчанської деревляної церкви. Єпископ завірив председателя BPMC про свою духовну и моральну поддержку, вун сам рахує дуже важным вто, ош церков буде побудована на території межинародного паломництва. Його Преосвященство, єпископ *Фюлеп*, поблагодаривши пана председателя за внимание и дарунки, послав Божое

Благословеніє и поздравленіє ушыткым людям доброї волі и пожелав дальшої успішної роботи.

*О. Янош Соноцкі
Товмачила Маріанна Лявинец*

Высокочестованое Ваше Преосвященство!

Мы из радостью принялисьме вістку про то, ош Папа Бенедикт XVI 2 мая 2008 рока назначив Вас єпископом Гайдудорогської єпархії и Апостольським Управителем Мішкольцького екзархата *ad tutum Sanctae Sedis*. Мы дали коротку інформацію про церемонію Вашого высвячення 30 юнія и про Сяту Літургію, участіє у котруй є діла нас незабываємым событієм. Най Божья ласка и Божья благодать сопровождают Вашу діяльність на сій новуй ниві.

Ваше Преосвященство, позвольте мені представить нашу русинську общину, председателем котрої по волі бульшости избирателюв я являюся.

Філософія и духовні цінности русинув Мадярщини спираються на дві опоры. Єднов опоров є додержаня традицій: культурных, релігійных и также сохраненіє національного ідентитета. Другов опоров и скорше цілями є историчеська правда, осуществленіє наших національных инте-

ресув, изглядованя нашего прошлого, розвитіє настоящего, обы русинськое слово и также греко-католичеська віра обсталися и на далішї сторочя. Мы бы не хотіли, обы послі 40-ручного мовчаня и попраця нашего ідентитета, исчезла бы ціла низка генерацій, котру из такими великими жертвами и муками сохраняли наші предки. Завто через столітія основными нашими цінностями є сохраненіє и почтеніє памяти мученикув за греко-католичеську віру, котрі служат приміром діла ушыткых нас. Мы знаєме, ош узялисьме на себе доста тяжкі обязательства, обы достойно сохранить и передати слідуємому поколінію традиції наших предкув и также греко-католичеську віру, древні церкви и у далішому будовати нові. Перед нами тяжкый путь, повный ишлияких преград, по выполненію поставленных цілей. Мы будеме за них боротися, бо сесе побізовали на нас наші предки, котрі пострадали и у муках умирали за них. Ісус Христос уповів, ош як

його преслідовали, так будуть преслідовати и його ученикув. Завто мы усі преграды рахуєме надприродными. Сесе укріпляє у нашому сознанию то, ош мы мусиме достигнути результативности у боротьбі за віру, идентитет, за сохраненіє пам'яті, за будованя новых міст паломничества.

Ваше Преосвященство! Мы просиме Вас, обы Вы своим благословенієм и подпоров дали нам муцну надежду, силу и убіжденіє.

Из Вашим благословенієм просиме Господа Бога и за того, обы мы могли слухати Службу Божу на старославянському церковному языку (у основному там, де живут русины), обы мы могли молитися и співати на нашому древньому языку.

От имени русинської общины Мадярицины смію Вас завітрити, ош в нас можете найти помощникув и подпорователей Вашої духовної діяльности. Под нашиов отвітственности є сохраненіє традицій, віры, культуры, идентитта, извлеченіє уроков из исторического прошлого. Най примір живота наших Блаженных епископув - великомученикув помагать Вашому Преосвященству и нам.

Слава Иисусу Христу!

Из почтенієм и уваженієм:

Андрій Манайло
председатель ВРМС

Будапешт, 5 августа 2008 рока

Освяченя церковных врат у Гейовкерестурі

23 августа у греко-католическуй церкви Гейовкерестура отбылося торжественное сято, у організації котрого приняло участіє РМС Гейовкерестура. Сято зачалося из довгочеканого епископського благословенія. Його Высокопреосвященство, епископ Фюлєп Кочиш почествовав нашу общину. Божественна Літургія зачалася из його Благословенія у 250-рочнуй греко-католическуй церкви. Приглашеніє на неї приняли 4 греко-католических священника. Сятого отця епископа сопровождал брат Янош из чина св. Василия Великого, одновременно откончивший діаконський чин Сятої Літургії. Возвысило сяточный настрій учатіє у Святуї Літургії хора „Szitosz” общины Búza tér Мішкольца. Хор под управленієм диригента Жолта Регєвша исполняв части Літургії по церковно-словянськи. Послі прочтенія Святого Евангелія, епископ обратився ид нам, ростолковавши прочтану часть Евангелія и обратив наше вниманіє на знаки часув. Вун уповів, ош май заслужує вниманіє того, ош у сердцах многих выстыла любовь. Сесе душевное состояние може измїнити лем віруючий во Христі. Віруєме, ош настане переміна, свідительством сього є, ош днись по желанію містної общины мы благослови-
ме церковні врата, котрі украшені иконов,

изображающих хрест и лик Иисуса Христа.

Послі Святої Літургії містный парох Іллийш Кормош поблагодарив Святішого епископа за Богослуженіє. Затым усі вийшли из церкви процессійов до врат, и там містный житель Дєрдь Гортобаді, котрый иниційовав будованя врат, привітствовав присутствующих. У своєю бесіді вун говорив про того, ош чоловік, думающий консервативно, не хоче изтерти из пам'яті прошлое, а сператся на старі основы. Так сталося теперь и у Гейовкерестурі. На основании разрушенных у 1970 році врат убудовалися нові. Чудесный знак добра и пам'яті, переданный нам общов молитвов, благославленієм епископа и окропленный сяченов водов.

Накониць проспівалисьме мадярський гимн, затым папський гимн, и сято закончилося співаням „Многая Літ” епископу, священникам и вірникам.

Межи сяткуючими были председатель ВРМС Андрій Манайло, председатель РМС Будапешта др. Маріанна Лявинец, члены Общего собрания ВРМС Янош Кожнянський и Йолана Стринська, депутаты РМС Асовда, Гєдєллє, Будапешта, Шарошпотока, Болдогкєльварольйо, Шойовпетрі, Ваца, Онода. Почтила своим присутствієм сяткующих мер Гейовкерестура.

Епископ Фюлєп Кочиш

Затым отбывся обший обід, перед котрым доброе настроєніе гостей подсилило выступлєніе вокльної групи Мучоня „Червена Ружа”. Послі дуже файного, смачного обіда зачалися интересні програмы діла дітей и взрослых. Діла взрослых бив прочитаный доклад про историческї корні русинув отцєм Даниилом Бендасом. Парох Болдогкёваройлова о. Бейла Горняк розказав про положєніе греко-католических парохій у Словакіи. Діла дітей была організована интересна вікторина по вопросам Бібліи. Діти проявили

прекрасні знанія, котрі дустали, дякувучи стараніям своих священников, катехитов и родичув. Межи дітьми група из Шайовпетрі завойовала первое місто. Доброе настроєніе сьому дню придало и того, ош Русинськое Меншиновое Самоуправлєніе Гейовкерестура каждый рук великое вниманіе уділяє проведеню сього традиционного сята. А мы уже из великим удовольствієм принимаєме приглашеніе Гейовкерестура. Так, мы не єсьме незнакомі. Общим межи нами є наші русинськї корєні и греко-католическа віра. Мы дуже дякуєме греко-католическому пароху Гейовкерестура, греко-католической общині и РМС за прекрасно організованое сято.

Най Господь Бог благословить нашего епископа Фюлепа, наших вірников, членув РМС на Многая и Благая Літ!

О. Янош Соноцкі
Шайовпетрі

Дёрдь Гортобади

Сято „Просвітліня” у Модьоровиці

9 аугуста сього рока Русинськое Меншиновое Самоуправлєніе Модьоровшки, дякувучи подпорваню Фондації Національных и Етнічных Меншин Мадярщины отмітило свое сято. на котрое были сьме приглашені, и котрому сьме ся дуже радовали, бо у сьому красочному далекому сегелеті Мадярщины были сьме первый раз.

Основным організатором бив отец Янош Мункачі, председатель містного русинського самоуправлєнія.

Се было едно из первых міроприятій Русинського Меншинового Самоуправлєнія Модьоровшки, на котрое были приглашені гости из многих міст Мадярщины. На праздничному концерті выступили из культурнов програмов многі ансамблі.

На сято приіхали и представителі Вседержавного Русинського Меншинового Самоуправлєнія у составі председателя А.Манайла, В. Гіріц,

О.Сільцер-Ликович, В.Моріляк.

Сято зачалося из вечерні у греко-католицькуй церкви, де традиційно испершу заспівали пісню, котра зачинаться словом “Просвітліня”, што дало ідею назвы сього сята, де булшість общины старші люди, и діла котрых сакі міроприятія приносять світло и радость.

На вечерні выступив из бисидов душпастырь Иштван Бойтор, котрый говорив про віру и отцюзнину.

Пусля вечерні отец Янош пригласив усіх на главну площадь до памятника Ф.Раковця II, де гости, у тому числі и руководство ВМРС, воз-

ложило вінки. Прозвучав гимн, пусля котрого гости перейшли у концертный зал невеликого зданія меріи Модьоровшки. Туй зачалася концертна програма, де выступив фольклорный ансамбль “Русины”, у репертуарі котрого, як усе, были подкарпатскї народні співанкы, котрі ищи и тоты

гості порозуміли, котрі не говорять по-русинськи. Після виступа люди підходили до нас, гратулювали и казали, ош такий дух и настроєніє мавуть сисі співанкы, ош не знавучи языка, мож вшытко розуміти.

Комловшський ансамбль "Pávakör" виступив из русинськими, словацькими и мадярськими народными співанками.

Програма концерта была дуже богата. Виступили ансамбль "Buzavirág" из Гейці, котрый на велику радість жителюв села співав традиційні народні пісні сього району. Дівочий танцевальний ансамбль, ілюзіоніст Шандор Хедьольйої украсили програму, котру завершили артисты Мішкольц-

ського Національного Театра, котрі співали отрывки из знамых мадярських оперет, извісних многым жителям Модьоровшки, котрі співали и танцювали из артистами уєдно.

Завершив се міропрятіє теплий прийом, гостина.

Дуже раді сьме были видіти, як старавуться наші люди греко-католицької віри у сьому отдаленому місті Мадярщины сохранили традиції, и як нашеє молодое русинськое меншиновое самоуправленіє стараться, обы жителі сього села познали и русинську культуру.

Ольга Сільцер-Ликович

Деревляні церкви у образах Жужанны Доскоч

22 августа у ХІ районі Будапешта отбылася выставка „Деревляні шедевры Подкарпатя” художниці Жужанны Доскоч. Сесе уже 25 выставка майстрыні, котру уже знає широкий круг честователюв. Мож уповісти, ош не лем її талант, а и її личность вызыває глибоке уваженіє и зачудованя. Девізом її творчества суть слова из її стиха: „Тяжкость мої хвороты не сломила мою душу!”

Многі из присутствующих не раз были под впечатленієм работ сьої личности світлої душі, личности, страдающей вуд тяжкої хвороты, айбо жажущої жити, творити, даровати людям любов. Її лице, ясні очі и улыбка излучають добро, постоянное

желаніє творити, отражавуть глубину її души. „Майстрыня, дарующа людям ружі”, - так называвуть її близькі и „колеги” по коргазу. Жужа захворіла ищи у дітстві, тогды уже стало извістно, ош її хворота неизлічима. Состояніє її погуршовалося из каждым роком. У єден час она попросила

сестру принести юй папір и крейду, бо так чувствовала, ош зможе рисовати. Уже руки її не слухалися, тряслися, айбо она старалася найти такое положеня, котрое дозволяло юй робити рисунки. Сесе сталося уже у Будаїській больницы у отділеніи хворых из паралічом дыханя, куды Жужу привезли у коматозному состояніи. Зав. клініков проф. Антоній Лявинец

приклав много сил, обы вывести її из сього состоянія. Коли она могла уже сидіти у постелі, тогды проводив из нёв довгі бесіды, а коли она розказала йому, ош колись дуже любила рисовати, убідив її назад занятися сим. Так появились перві рисунки. Жужа рисовала звірюв, цвіты, дерева. Затым по фотографіи робила портреты, у тому числі и автопортреты. Коли набралося коло 50 образув, у художественнуй галереі VIII районі Будапешта из инициативы Русинського Меншинового Самоуправленія, де под-председов был проф. А. Лявинец, была організована перва выставка Жужанны Доскоч. По высказованню майстрыні она дуже много робила, пробовала крейду и выробила свою особну технику. „Дуже тряслася мені рука, айбо я зробила юй podporу и так моглам робити. „Діла мене рисованя - се терпіня и духовное удовлетвореніє”, - розказала Жужа у первому інтервью. Затым сталися другі выставки, нові інтервью, и каждый раз она могла уповісти своими образами штось новое, необычное, открывающее її богатый душевный світ. Її кредом є два слова: Благодарность и Любовь. По її словам, она десь прочитала, ош кристаллы воды зливаются уедно, у причудливу сітку, коли повторяти слова Благодарность и Любовь. И діла неі сисі слова мавуть символічне значеня. Благодарность, бо її родичі, близькі и знакомі не лишили її, а заботяться о її судьбі. Любовь, бо из сим чувством она рисує свої картины, знавучи, ош має опору у своих близких. „Я сміву думати, ош як каплі воды можуть изолятися у кристаллы под влияніем слов Благодарность и Любовь, так и я зможу рисовати файні картины, котрі люди будуть воспринимати, як штось дуже файное и приятное”.

Под впечатленіем бесід из своим лічащим доктором, проф. Лявинцем, котрый познакомив її из русинськов культуров по книжкам и рисункам,

Жужа стала рисовати деревляні церкви, почувствовавши їх необычность и совершенство. Перва выставка из 15 образув состоялась у греко-католичеськуй церкви на Ровжак тере, затым у Чепельськуй греко-католичеськуй церкви. Зрителі просто не могли начудоватися, як майстрыня, котра нигда воочію не виділа ни єдної деревляної церкви, могла так уловити тот необычный колорит деревляных шедеврув. На днишний день Жужов намалёвано 24 церкви, у тому числі и Мандокська церковь, котра теперь находится у шканзені Сентендре.

И выставка у XI районі, котру подпорвало РМС XI района и РМС Будапешта, потрясла ушитых присутствующих. Выставку открыв Ласлов Лесті, директор кафе „Арт”. Из докладом „Молитва у дереві” выступила председатель ВРМС др. Маріанна Лявинец.

Бог нагородив Жужанну Доскоч иши єдным талантом. Она пише файні стихи, вуд котрых віє духовностью, богатством лірики. Дакулько її стихув прочитала її близька приятелька Ілдико Вегшёв. Її поезія пройнята любовью до жизни, оптимізмом, борьбов за житя. Її силі волі и способности утвердиться у жизни мож позавидіти.

На открытіи выставки из успіхом выступив фольклорный ансамбль „Русины” у составі Ольги Сільцер-Ликович, Валеріи Мориляк и Гергеля Демьяна. Выставка вызвала широкий интерес, превратилася у настоящее сятю, де домініровала культура русинув у образі деревляных шедеврув Подкарпатья. Усі могли пообщатися и из майстрынёв, и межи собов. Вечер завершився дружественным прийомом, котрый організовало РМС XI района и ВРМС Будапешта.

Илона Андрашко

Пам'яті Арпада Петкі

30-го юлія сього року на цвинтарі Дунайвароша фамілія, родина, множество колег и ученикув, цимборув и горожан отпраляли у послідню путь Арпада Петкі. Од колектива музичної школы теплыма словами прощав усопшого директор школы Золтан Андраш Балог, од имени горожан и властнов вароша некролог выголосила Клара Горват.

Многі тямиме музичный вечур у залі ужгородської Філармонії: молодой скрипач

Арпад Петкі и піаністка Анна Бачинська давали свуй первый коцерт. Програма кончена и на сцену вынесли прекрасні ружі, котрі Арпад передає Анні і цілує юй руки. Так зачало ся їх кріпкеє супружество, основаное на любви и честности, вірности традиціям, котрі у тот час не легко было сокотити. Арпад був прекрасным чоловіком, вутцём и дідином. Про своїх колег вун був приятелём и ерудітом, ёго динамічний характер и юмор, честованя людей и інтелігенції навікы будут тямити ушыткі, ко знали Арпада.

Арпад Петкі родив ся у 1938-м році у Мукачові, у родині інтелігентув. Закончив Ужгородське Музичне Училище, пак из дипломом скрипача - педагога Лембергської

Конзерваторії им. Лисенка двацять вусім рокув учив молодое покоління честовати традиції класичної музыки. Булше ги двацять

рокув Арпад гастролёвав у Восточной Европі и бывшум Совіцькым Союзі солістом у основанум ным кватеті и сімфонічнум оркестрі, попри сього публіковав свої музичні критичні статі у обласнуй новинці.

У 1989-ум році фамілія Петкі перебирать ся у Мадярщину, у Дунайварош. Туй у музичнуй школі им. Фрідеш Шандор Арпад и дале учит дітей играти на скрипці, гастролює из камерним оркестром Дунайварошского Музичного Общества, Тріо Петкі, кватетом Концентус. Дунайварош тепло приняв Арпада, обогатив ся ёго талантом и возвышеным духом майстра скрипки, признав ёго заслугы. Сёй весны міністер ошколованя награ-

див Арпада Петкі Почеснов Грамотов, а варошські власти премієв Заслуженый Педагог Дунайвароша. Нові імпресії, Дунай и живописні пейзажі дали Арпадови темы про умільські фотографії, котрі наповнили залы ёго персональных выставок.

Уже тяжко бітіжний Арпад переборов муки и напослед на хрестинах внуку играв „Аве Марію”, грав возвышено и тужно, глубоко переживав гімн вічности людского духа. Затихла струна на Арпадовой скрипці, земный живот завершив ся и зачав ся новый живот духа...

Вічная пам'ять, блажєный покуй!

Віра Гіріц

Выголошеня

Про рішеня засіданя общего собрания ВРМС за номером III. (2008-03-12) **присуждено стипендії школяшам** *Естер Терезіи Бодолюці, Мілану Чічварі, Андреї Боро, Роберту Андрійчак, Михаилу Соноцкі, Сіларду Поповичу* на учебный цикл 2007/2008 рока.

По рішенію засіданя общего собрания ВРМС **грант на общу суму 1.545.887 форінтув дустали русинські меншинові самоуправленія:** Шайолада 61.837 фт., Гейокерестура 80.000 фт., Кішварды 25.000 фт., Онода 68.750 фт., Болдогкёваройо 90.000 фт., Модьорошкы 100.000 фт., Шарошпотока 130.000 фт., Естергома 60.000 фт., Мікогазы 170.600 фт., Шайоретрі 79.500 фт., Теризвароша 80.000 фт., Чепела 80.000 фт., Ньєргишуйфолу 40.000 фт., Гёдёллє 90.000 фт., Уйбуды 84.000 фт., Тисоуйвароша 106.000 фт., Ференцвароша 80.000 фт., Общество Русинської Культуры 120.000 фт.

Грант був присужденый на реалізацію русинських культурных и духовных міроприятій и торжеств, котрі направлені на захорону русинського идентитета. Про проведеніи програмы мають ся отчитати перед ВРМС.

Выступленіє фольклорного ансамбля „Русины” у Млинках (Пілішсенткерест)

У сьому році у мадярських мас медіях дуже много раз мож было чути авадь позирати по ТВ шилиякі репортажі, што ся тыкали конфліктної ситуації, котра ся стала у файному селі - Млинках, котрое находится недалеко од Будапешта. Майже ош Пілішські горы, чистый воздух и множество потокув - йся файнота привлекала издавна у сись край многі народы. Уже дакуль-ко рокув у селі на День Св. Стефана на теренах колишнього монастырського керт млинчане своими стараніями исполняють рок-оперу „Иштван-король” (авторы Левенте Сёрині и Янош Бровді). У сьому році за день до сього молоді активісты при подпорі меріи села дораховали провести фестиваль фольклорных ансамблюв. Єден из організаторув сього фестивалю Левенте Галда обротився ид нам из просьбов дати ему ноты русинських співанок, обы фольклорный ансамбль млинчан представив и русинську культуру. Вун уповів, ош ся мало ознакомив из русинськими співанками, бо слухав наші співанки у исполнені Маріи Мачашкової, Андреи Сіпоре-нової и Анны Сервіцкої, котрі ему дуже ся полюбили. У сьому иппен не было проблемы, бо не так давно у Будапешті ся стала презентація нотної книги русинських співанок Ольги Прокоп „Летіла бым на край світа” (Пісні и балады из репертуара народної співачки). До книги припав и компакт-диск. Через два дны Левенте обротився ид нам уже из докус другов просьбов! Вун уповів, ош коли послуухав наші співанки, то ему стало ясно, ош ани вун, ани другі учасники ансамбля не будуть годні співати автентично по-русинськи и зато просили бы нас представить на фольклорный фестиваль истинно русинський ансамбль. И нішто было довго глядати. Фольклорный ансамбль „Русины” Общества Русинської Культуры (председа Ольга Сільцер-Ликович) за доста короткий час од свого основанія уже удачно

заявив за себе: 2008 май - Почесна грамота на V межинародному біенале лемківської (русинської) народної культури (Криниця), 2008 юній - первое місто у конкурсі по культурній програмі на Фестивалі меншин у Ніредьгазі. Так наш ансамбль „Русины” и бив приглашений на фольклорный фестиваль, котрый ся отбыв у Млинках 23 августа.

Фестиваль продовжався цілий день, аж од рана до самого вечера. Туй выступили шилиякі колективы: німецький танцювальний ансамбль из Пілішсентивана, Лохберг - регіональний танцювальний ансамбль из Жамбийка, ансамбль Опанж из Помаза (сербські танці), ансамбль народного танця Піліш (словацькі танці), танцювальний ансамбль Боронь из Чобанки, хор Пава - Млинки (Піліш-сенткерест) и многі

другі. Айбо можу сміло уповісти, ош наш ансамбль „Русины” чекали из интересом - бо такого туй ищи на фестивалі не виділи.

Наші співачки - Анна Кедик, Ольга Сільцер-Ликович и Валерія Мориляк поразили ушытких нараз як вийшли на сцену, во-первых красными и автентичными костюмами, а коли заспівали - то їх стала честовати публіка голосными аплодісмен-тами. Автентичні русинські співанки были дуже тепло прийняті, не хотіли наших співачок пущати из сцены, айбо мусай было дати и другим возможность указати, ош на што валовшні. А по честі уповісти, валовшні и были - цілий фестиваль удався на славу, а нам особенно было приятно, ош наших русинок так тепло и высоко оцінили у Млинках. По сьому случаю от имени нашої общины дякуву активістам и організаторам фольклорного фестивалю у Млинках. Майже наші контакты стануть майтіснішими у будучности, ко знає?

Др. Степан Лявинец

Честовані читателі!

Слухайте передачу Русинського Радіо на габах 874 кГц кождый вторник у 13.00-13.30 на габах MR4.

*

MR4 - Nemzetiségi műsorok, Ruszín nemzetiségi műsor.

A műsor a 874 kHz hullámhosszán hallható minden kedden 13.00-13.30.

A műsor éjjel-nappal hívható telefonszáma: 06-1-238-7018 (hangposta).

E-mail címe: rena@kossuth.radio.hu

Василій Гаджега

Знамый церковный и научный діятель Василій Гаджега родився 27 юлія 1864 рока у с. Поляна на Подкарпатю. Середньое образование вун достав у гимназіях Ужгорода и Левоче. Из 1881 до 1883 рока учився у Ужгородськуй духовнуй семинарії, затым из 1883 до 1887 рока - у Будапештськуй семинарії. Його родичі хотіли, обы вун послі окончанія семинарії женився и став сільським парохом. Айбо юноша сесе не хотів, а дораховав, ош буде здавати испыт на доктора богословія, котрый вун здав у Віденському институті „Августиніум”. Коли вернувся дому, В. Гаджега зачав священническую діяльність по приміру св. Василя Великого, чис житіє и писаня детально студіював. На протяженію 5-6 рокув был капелланом, затым секретарем у епископа Ю. Фірцака. Два роки редаговав новинку „Наука”. Много рокув выдавав „Календарі”, „Місяцесловы”, при сьому не было изданія, де вун не мав бы єдну-дві статі. За живот В. Гаджега избрав велику бібліотеку. Послі смерти епископа Ю. Фірцака, став професором Ужгородськой духовной семинарії. Был парохом Цегольнянськой церкви у Ужгороді, котру привюв у порядок, верхній двор засадив грозном. Из 1914 рока В. Гаджега - каноник и архидіакон комітата Унг. Написав и выдав два учебника по філософії - из анталогії (1903) и натурфілософії (1909).

У 1919 році став головов Руського клуба, членом правленія Центральной Руськой Народной Рады.

Главным историческим трудом В. Гаджеги є серия статей „Додатки к истории русинов и русских церквей”. У сьой роботі на великому фактичному матеріалі вун опроверг утверждєнія Г. Бідермана, А. Годинки, А. Петрова, нібы Подкарпатя стало заселятися лем из XIV столітія. Вун включив до

научного матеріала ряд майдавніших документув про заселєніє Подкарпатя, отрывок из Гільдесгейських аналув, де до 1031 рока упоминаться малярськый королевич Емеріх, як руський герцог, а под 1127 роком фігуріує Краина Руська, грамоту на зламі XIII-XIV столітії про правленіє у Бережськуй жупі Григорія, котрый был представителем галицьких правительув, буллы римських пап до Бейлы IV, грамоту 1390 рока царгородського патріарха Грушовському монастирєви. В. Гаджега переклав окремі часті хроніки Аноніма „Про діянія угров” и прокомєнтовав їх.

В. Гаджега подав детальное описаніє церкв и монастирюв Подкарпатя из XI столітія. Спиравучися на документи часув епископа Ольшавського (1751 р.), вун визначив їх число на тот час - 841. Окреме была изгядована исторія знатных родов и земельні владєнія. В. Гаджега вернув из забытія личности трєх великих культурных діятелей - языковзавця,

автора граматики И. Фогорашия-Бережанина, историка-лінгвіста, проповідника М. Лучкая, організатора многоголосого хора „Гармонія” у Ужгороді К. Матезонського. У 1926 році В. Гаджега опубліковав историчну повість из XI столітія „Вишеград”.

Його многочисленні статті опубліковані у основному у часописі „Подкарпатська Русь”, де подані очерки про окремі монастирі, про многих даяких епископув, исторія ошколованя. Обща бібліографія В. Гаджеги ищи не укладена, она може мати булше 100 позицій. Послі послідньої свої службы 25 октовба 1937 рока каноник похворівся и 5 місяцюв боровся из хворотов. 15 марта 1938 рока вун умер. Похоронений у крипті Кафедального Собора у Ужгороді 17 марта.

Сергій Федака

Гречеськѣ и руськѣ монастырѣ под Арпадовичами

Часть I

Найшовся не один историк, якіи зовсѣм не хотѣв допустити таких монастырѣв: но найновѣйше проникла правда, ош однак находятся и наши монастырѣ, котрѣ заоснованѣ были діла греческого обряда и де кончилося богослужєне греческое вадѣ - и старославянское.

Так Годинка в своѣй исторії греко-католи-

ческоѣ епархіѣ мукачевскоѣ исчислитѣ слѣдубчѣ такѣ монастырѣ, и: 1. в Марошварѣ (позднѣйше в Оросляношѣ), 2. в Вышеградѣ, 3. Аббація св. Демитрія, 4. Аббація св. Демитрія близѣ Савы и один женскій монастырѣ в долиніѣ Веспримской. Но кромѣ сих находилися еще и около Тиганя (Tihany), на полуостровѣ Балатонского озера и за Тисою в Тормовѣ.

И се осмотрѣм близше сѣ монастырь по одному и предложѣм все, што мож было узнати о них.

Первый є монастырь в Марошварѣ (Марошград), о котром треба говорити нам. Сей монастырь быв першій в бувшой Мадярщинѣ. Заосновав его Ахтум (Охтум), князь болгарскій, якіи быв наслѣдником и потомком князя Глада, котрый володѣв за Тисою от рѣки Морош до гор Ардяльских и до Дуная; но из части побѣдженный быв Мадярами, из части же поддался добровольно Мадярам и в слѣд сего всѣ землі свои из сего боку Дуная, потратив, где зачалося мадарское владѣне. По многому времени однак потомок сего болгарского Глада, высшечеченый Охтум, князь Болгаров и Славян, только набрав силы, што перейшовши Дунай коло Оршови, заняв прежню землю своих прадѣдов, засѣвса коло рѣки Морош и заволодѣв онѣ до рѣки Бѣлый Кевреш на повноч, до рѣки Ольт на восток и до Тисы на запад. Он прияв в Вѣдиню (Vidin, Budin), городѣ Болгаріѣ, и св. крещеніє по греческому обряду, однак несовершеный быв в вѣрѣ христіанской, сѣм жен держав, безчисленѣ скоты, череды и стадницѣ имѣв, в гордости своѣй розбуывая в множествѣ витязей и дворян (шляхты) своих и презрѣв мадарского короля Стефана, мыто отбирив от соли, яку из Ардѣла на рѣцѣ Морош доставляли угорскому королю. Сила Охтума не уменшала тым, що рока 1019, восточно римскій кесарь Василій II. завоював и собѣ подверг цѣлу Булгарію, бо од тогды под греческою зверхностію пановав от Олта до Мороша и до устя Тисы и не перестав непрестано безпокоити Стефана.

Мадарское ново заосноване королѣвство и греческо-болгарское князѣвство не могли довго в супокою позостати. Ледви минули 1-2 роки, и Стефан возвав своих перших дворян: Готовѣмса на войну против мого врага Охтума и завоюймо землю его. И послав сильное войско против Охтума под верховодом его назначеного вожда, и сей перейшовши коло Сегедина Тису по сильной и завзятой борьбѣ побѣдив конечно Охтума, заняв его город коло Мороша и завоював всю краину его. Мадарскій король Стефан возрадовался на се, што Охтум побѣдженный и што в самой битвѣ и убитый и то сказав Шанаду (Чанад, мадарски: Csanád) воеводѣ своему: най называется город Охтума коло Мороша Шанад, бо ты погубив врага мого. И в сѣм городѣ поставив св. Стефан епископство около рока 1028 (або 1030), Сяк се передася легенда св. Герарда, еп. мученика.

Сей Охтум є и основателем монастыря; коли бо дав покреститися и прияв христіанску вѣру по греческому обряду, заосновав в городѣ своѣм коло Мороша в честь св. Іоанна Крестителя монастырь и поселив туди греческѣ монахи из аббатом по обычаю и порядку их греческому, як се каже та

сама мадарска легенда (т.є. житіє - житєпись) св. Гергарда, первого епископа чанадского, поставленого мадарским королем св. Стефаном. Из чого по тому дакотрѣ историки то низводять, што в Морошградѣ в монастырь сѣм греческом быв осѣдок греческого епископства. Може и се вѣроятно, но на се доказов не маєме. Што же тычится сего монастыря и обряда его, понеже Охтум быв Болгаром, в болгарском городѣ Вѣдин приняв крещеніє и се много переже, як завладѣв римскій кесарь Василій II. Болгарією, Болгары же от давна старословянскій-греческій обряд держали, оттак и Охтум, и от него збудованный греческій монастырь сего славянского обряда мог быти, хоть уже монахи и аббат родом и греческѣ были.

Доля монастыря Морош-градского перемѣнилася з смертію Охтума и упадком его володія, хоть еще доста довго позостав. Она же тѣсно зрослена з высше помянутым Чанадом. Чанад бо в боротьбѣ з Охтумом первый раз побѣдженный быв, и примушенный посунутися назад з войском своим и укрыватися в млачных околициях рѣки Тисы. И Чанад на нощлѣг поставив шатры свои и табор на одном холму, якіи позднѣйше став называтися Оросламос (в грамотах XIII вѣка называться Wruzlanus munus tura) позад слѣдуючу причину. В сѣй нуждѣ Чанад став молитися и призвав на помоч св. Георгія и обѣтовав ему поставити монастырь на самом том мѣстѣ, где тогды клякав, если поможе ему перемочи Охтума. В снѣ же явился ему сей святыи в образѣ льва и возвав его, штобы скоро напав и побѣдить. И так и сталося. Не забыв се Чанад по своему возвышенію и на том мѣстѣ, где видѣв видѣне, дав здобувати монастырь в честь св. мученика Георгія и поселив в него греческѣ монахи из монастыря св. Іоанна Крестителя, сих же монастырь передав епископу св. Герарду и его священникам и монахам чина св. Бенедикта, где дотѣ жили, заки монастырь св. Георгія выбудовався.

Мѣсто греческих монахов в монастырь Оросламошском позднѣйше заняли монахи латинского обряда, віроятно чина св. Бенедикта. Сам же монастырь позостав аж до великого напад Татаров р. 1241. Коли Татарами быв знищенный и хоть мало потому и обновився, но межи р. 1256-1280 цѣлком перестав.

Што тычится дѣятельности сего монастыря, то находиме лиш, ош под час Охтума и св. Гергарда монахи богослуженіє по своему обряду кончать и што в цѣлой краинѣ Охтума лиш сей один монастырь быв и одповѣдно своему основанію сей монастырь званный быв огнищем христіанства греческого обряда. И се дѣйстно так и было. Но понеже по упадку Охтума еще в тых околициях находилися погане великим числом, яких не мало могло подкрѣпляти и нехристіанское жите самого

князя Охтума християнина, и котрѣ на огненѣ проповѣди св. Герарда епископа купками и товпами приходили и просили од него крещенія, се есть явным доказом того невеликого вплива монастыря и монахов на жителѣв. И сей наслѣдок не мог уменшати позднѣйшими часами под панованем мадарским и его перевагов, коли Мадяры перемогли Славян. Отже совсѣм натурально, што хоть и поддержали свой обряд, и так кончили свое богослуженє, однак все зменшалось число их и конечно вѣроятно в XIII. столітїю, еще пред нападом Татаров, мѣсто монахов чина св. Василия В. заняли

сыны чина св. Бенедикта.

В найновѣйших часах в тых околицях поддержанѣ выкопаня не мало доказов подали к тому, што там уживався и быв розширенный греческо-славянскій обряд.

(Продолженіе у слідуячому номері)

Др. Василій Гаджега

Подкарпатська Русь, рочник 1, 1 юлія 1924 рока,
число 4

Коцурска чутка `008 поволанка креативцом

Організаційний одбор *Коцурскей чутки* `008 поволує шицких духовитих креативцох зоз тих просторох же би участвовали на явним конкурсу.

Теми: 1. Чи то можливе?; 2. Шлебодна тема.

На конкурс посилає найменей два роботи под шифру (на сербским, руским або, з обезпечением прекладом, на мадарским языку) у слідуячих гумористично-сатиричних виразах:

- а) карикатура;
- б) афоризм;
- в) виц;
- г) гумореска (гумористича приповідка або писня);
- д) сатира (писня або приповідка).

Фахови жири на чолу зоз Ирину Гарди Ковачевич преглаши и, спрам можливосцох Організаційного одбора, наградзи найлепши роботи на два наведзени теми и додзелі Награду за сатиру Соцки Национального совита рускей националней меншини.

Наградзени роботи и вибор з роботох хтори приду на Конкурс буду представени под час III Медзинародней гумористично-сатиричней манифестації *Коцурска чутка / Куцурски клип / Kuczorai csutka / Kucura Corncob* `008. Отримоване Централного вечара Манифестації планує ше 21. децембра 2008. року у Дому культури Коцур.

Наградзени и избрани роботи буду обявени у часопису за культуру *Ерато над Куцуром/Коцуром* Культурно-просвітнього дружтва ДОК.

Роботи ше не врацаю.

Конкурс отворени по 20. септембер 2008.

Контакт-телефон: (021) 727-590 (предс. Організаційного одбора КК/КЧ/КС/КС `008 проф. др Михайло Фейса).

Проф. др Михайло Фейса
предс. ОО КК/КЧ/КС/КС `008 и КПД ДОК

Поволанка на конкурс Ерато над Коцуром/Куцуром `008

Означуючи 10-рочніцу культурного феномена Ерато над Коцуром, Організаційний одбор Подобово-литературней колонії Ерато над Коцуром/Куцуром поволує шицких подобових и литературних креативцох зоз тих просторох же би вжали учасц на тогорочним конкурсу.

Теми:

- 1. Шлебодна тема; 2. Елегія шерца дзвонї ритми кратки (Гаврил Г. Надь); 3. Наталка – дзивче хторе любело конї (Дюра Папгаргаї).

На Конкурс посилає одну або два подобово роботи (шлебодней техніки), односно два литературни роботи (шлебодного жанра, на сербским, руским и, евентуално, з обезпечением прекладом, на мадарским языку). Роботи посилає под шифру.

Шицки подобово роботи буду твориц колективну виставу. Планує ше же би вистава була представлена на *Ерату* `008 и на *Костельниковей есенї* `008. По виставах подобово роботи буду врацени автором.

Вибрани литературни роботи буду читани на окремих литературним вечару и, ведно зоз фотографованима подобовима роботами, обявени у часопису за культуру *Ерато над Куцуром/Коцуром*, ч. 12. Литературни роботи ше не врацаю.

Конкурс отворени по 20. септембер `008.

Фахови жири вибере и, спрам можливосцох, наградзи найлепши роботи.

Контакт-телефони:

(021) 727-590 (проф. др Михайло Фейса, главни редактор часописа за культуру *Ерато над Куцуром/Коцуром*) и

(021) 727-413 (Аранка Медеші, председателька Подружніци Дружтва за руски язык, литературу и культуру зоз Коцура).

Організаційний одбор
Подобово-литературней колонії
Ерато над Коцуром/Куцуром

Хор Ужгородського Кафедрального Собора имени епископа Теодора Ромжі

Хор був оснований у 1830 році при Ужгородській греко-католицькій семінарії. Из момента основания, на протязенні 120 років пуд руководством таких вызнамных диригентув, як Константин Матезонський, Янош Бокшай, Никифор Петрашович, Янош Семедій (будущий епископ) мужський хор достиг файных результатов, став представителем літургического и концертного співа як и на Утцюзині, так и за гатарами.

У фебруарі 1949 рока совєцьким режимом зачалося гоненіє и запрет греко-католицької церкви. Діла греко-католикув Подкарпатя, у тому числі и діла членув хора зачався період молчанія. Вірники греко-католики на протязенні 42-х років німоты сохранили віру и надежду на возрожденіє. Сесе возрожденіє наступило 17 фебруара 1991 рока, коли образовався змішаний хор Кафедрального собора. Из сього часа хор занимався дуже активнов діяльністю дома и за гатарами. По неділям и святочным дням хор регулярно співають на єднуй Літургії у Кафедральному соборі, крім того часто співають по пригласенію шилияких парохій и цивільных організацій. За послідні 17 років хор булше, ги 200 раз выступав за гатарами. Выступав у Мадярщині, Румунії, Словакії, Чехії, Швейцарії, Італії, Сербії. Принимав участіє также на фестивалях духовної музики, у 1991 році співав у Маріаповчі пуд час посіщенія Папы Іоанна Павла ІІ, на торжествах у Ужгороді по поводу 350-роччя из дня основания Унії (1996), у Базилиці св. Петра у Римі. Пузніше, у Ниредьгазі церковно-словянським співом сопровождал святочну Божественну Літургію на европейському синоді греко-католицьких єпископув. У новембрі 2003 рока хор прийняв участіє у святі по поводу образования апостольського екзархата Сербія-Монтенегро. Членами хора є жоны и мужчины разного возраста, національности и профессии. Свою роботу у хорі, котра не є легков, треує много сил и енергії, они выполняют бесплатно, во хвалу Господа Бога. Руководителем хора є Мигаль Дюла Орос, безкорыстна и жертвенна работа котрого є приміром діла каждого христианина.

Дякувучи типирішньому економічному и політичному положенію, выступленія за гатарами стали доста складными, завто не каждое пригласеніє хор може прийняти.

Єднов из главных цілей хора є сохранили у будущому стародавні мотивы нашого греко-католицького Богослуженія и также язык Богослуженія из ушытким їх богатством и красов.

Свої знанія и опыт хор передає новообразованым хорам молодых семинаристув, обы сохранили из ними уєдно традиції наших предкув и розвивати їх далше во хвалу Господа Бога...

Выступленія хора у Будапешті ініційвав о. Шандор Кондаш, редактор греко-католицьких передач Мадярського Радіо иши у тоті часы, коли був парохом греко-католицької церкви у Ракошчобі (пригород Будапешта). Вун прийняв хор у своєю церкви, затым хор приклика-

кав о. Золтан Остіє у Будапештську римо-католицьку церков на Режєв тирі, де проводився фестиваль духовної музики. Из 1999 рока хор пять раз выступав по пригласенію Йозефварошського Русинського Меншинового Самоуправленія. У послідні часы, позад склавшихся фінансовых умовій, хор пригласався уєдно дакулькама самоуправленіями, наприклад из Чепельським. Чепельський парох о Продан Габор дуже честує хор и постоянно його подпорує.

Выступленіє хора у сьому році отбылося 11 мая у Чепельській греко-католицькій церкви на свято Троиці. Хор у составі 42 чоловік прикликало Чепельське РМС, а подпоровали Столичное РМС, РМС VIII и V районув и также частні лица.

Як усе, хор дуже емоціонально співав Божественну Літургію по церковно-словянськи и помадярськи. Служили о. Габор Продан, о. Ласло Пушкаш и о. Йозеф Легеза. На Богослуженію присутствовали греко-католики из Будапешта и области.

Др. Янош Сабо

Поезія на крилах горлиці

Йосиф Лемко родився 13 августа 1937 року у селі Боронява, недалеко вуд Хуста. У Бороняві знаходиться монастирь, куды вун ходив ищи дітинов на катехизис, а пак изучивши даякі историчні моменти, написав стихи про сисю обитель. По окончанію школы Йосиф Лемко поступив у культурно-освітній технікум у Хусті, майже уже тогды чувствовал, ош живот свуй извяже из культуров и просвітительством. Так и сталося. Послі службы у армії закончив Харьковський Інститут Культуры и зачав робити на фольклорно-етнографічній ниві. Из дїтства любив народну співанку, до неї кликала його душа, завто зайнівся роботом у многочисленных фольклорных колективах края у плані організації выступув, фестивалей, конкурсув.

Из того часа вун став зааниматися записами музыкального фольклора по селам, писав сценічні дїйства, содержанием котрых были народні звичаї и традиції. Якраз у сись період вун зачинать

печататися у містній пресі из проблемными статями и также статями про аматорські колективы и їх руководителей. При тому, вун утвердився як активный общественный діятель (робив у профсоюзах, був депутатом Областной рады). Вун мав точное представление про состояние институции культуры у области, был заинтересованный у позитивных переменах новых часув. Через наболілі и вызрілі проблемы життя края, непрестанно продовжавучи збирати и обробляти фольклор. Йосиф Лемко прийшов ид поезії. Майліпше йому удавуться стихи, написані за народными мотивами. Його слово иде вуд серця, оно глубокое, щирое, мудрое. Є у Йосифа Лемка стихи ліричні, бытові и также юмористичні. Они легко воспринимавуться, за што и озвучили їх композиторы Николай Попенко и Петро Матій. У 2001 році Йосиф Лемко выдав свуй зборник „На сивых крилах горлиці”, куды войшли стихи, співанки, публіцистика и фольклорні записы.

Йосиф Лемко

Из ранних стихув Йосифа Лемка

Составила Маріанна Лявинец

Сільська сирота

Тоту дітину люблять у школі,
Што файно читає,
Айбо лем тота щастлива,
Котра родичув має.

Многі діти идуть из школы
Аж собі співають,
Та до хижі повертавуть,
Уже їсти просять

А я бідна сиротина,
Серед хыжі стану
Заки води не принесу,
Їсти не дустану.

Як лелія вяне біла
Позад кертотом, -
Тяжко жити сиротині
Межи чужим родом.

(1947)

Удаву ся, мамко и няньку

Не замыкай, мамко, двері
Вы, няньку, капору,
Чекає ня дуже легінь - знаю го натуру.

Як будете замыкати –
Я буду утікати!
Доки-м ищи молоденька
Хочу погуляти.

Удаву ся, мамко и няньку, -
Не буду таити
Мы ся любиме из Иванком,
Як маленькі діти.

Дуже красний легінище,
Прилип ми до серця.
И мы єдно без другого
Як голуб без крыльця.

(1963)

Фрайирочко моя

-Фрайирочко моя, уповіш ми, де вода?
У нашу керниці, што у конці керт.
Коло кернички валув из водов стояв.
Хлопець дівчину у личко ціловав.

Воду из валова гусенята пили
А што не допили - просто сколотили.

-Дай ми мила воды, хоть из того валова,
Ци верне ми розум без жодного слова!

-Я ты фрайирику, розум не вертаву,
Ош ты мене любиш, тото добре знаву.

Была любов, была, ищи не така буде:
Нам из тобов, милый, ищи позздять люди.

(1963)

Едельвейс (цвітка полонины)

Красна цвітко Верховины,
Не знаву и доньні
Як ты стала процвітати
У нашу долині.

Росла собі десь на скалах,
На гордуй Близниці,
Ворожили над тобов
Блискавка и зорниці.

Ты прийшла из выокости
Ид людям у долину
Обы чарами пройняти
Усю нашу родину.

И тобі я, красна цвітко,
Поклонитися мушу
Бо верташ здоровля,
А колись - и душу.

(2000)

Боронявський монастирь

Боронявський монастирь –
Сята благорода,
И не лем боронявцюв,-
Ушыткого народа.

Приспів: Ушыткого доброго,
Ушыткого народа.

Богородиця свята
Вірникув изкликать
На сьом місті Господь Бог
Здоровля вертать

Заводяка и Ромжу
Народ величать
Боронителям своим
Херувим співають

Приспів: Херувим усім миром
Херувим співають

На дорогу хрестну всім
Треба виходити
И, изцілившись во Христі,
Тай у мирі жити

Приспів: Во Христі, у мирі
Во віки усім жити

(2000)

Боронява - файное село

Боронява - файное село
Мало на горбку.
Де не зайду, де не ступлю
Маву фрейрку.

Полюбив малярку у Хусті
Та и малярка - мене,
А дале мені уповіла:
„Egye meg a fene !”

Не треба ми кішосоньок,
Вароських панік, -
Возьму собі из села дівча,
Аж бы и без топанок!

(2001)

Вагання України веде до екстремізму

Уже 17 років Україна є незалежним державою. За сього час у ній сталося багато демократичних перемін, котрі принесли у Середню і Восточну Європу революція 1989 року і розпад Совецького Союзу. Айбо єден вопрос притирічить тым демократичным процесам. У отлічіє вуд своїх сосідів - Польші, Словакії, Мадярщини і Румунії і также Чехії і Сербії, Україна не признає русинув за окремый народ. Така політика є елементарным нарушеням людських прав.

Цілых 17 років українська влада одмітує ушыткі жаданя на признаніє русинув, котрі были реалізовані у разных формах:

1. Множество заявок русинські общественно-культурні організації Закарпаття адресовали Верховній Раді і владі України.

2. Заявки демократично вибраної Областной Ради Закарпаття, по котрым абсолютнов більшостью голосув (71 проти 2) прийнято рішеня вуд 7 марта 2007 року про признаніє русинув за національність на території Закарпаття.

3. Поданя омбудсмена України Ніни Карпачової вуд 17 януара 2007 року про обновленіє національної категорії „русин”.

Ани влада України, ани Верховна Рада України не прийняли до уваги нияку из тых законных заявок, вмісто того приказала Міністерству Юстиції України виробити „юридичні” доказы свого урядованя.

Напослед, Міністерство Юстиції України высказало свою позицію у письмі вуд 6 марта 2008 року, адресованому Секретаріату президента України В. Ющенко, котрое содержит много различій. Напримір, у письмі ся твердить, ош каждый гражданин Украины має право на національну самоидентитету и націю. И также екзистенцію нації (письмо путать терміны „нація”, „національність” и „національна меншина”), не можуть діктовати органи влады, ани державні, ани містні.

Туй и зачинаться ряд противорічій. Міністерство юстиції твердить, ош Україна нигда не одмітовала екзистенцію етнічної групи под названієм „русини”, докладно обходячи самый вопрос про русинув, як про окрему національність, Міністерство Юстиції находит доказы про державну політику, цитувучи письмо вуд отділа фінансованя института політичных и етнонаціональных Наук, Народної Академії Наук України. У письмі вуд 29 фебруара 2008 року твердиться, ош „русини суть органічнов частёв українського народа”, то-єсть його „субетносом”, вадь „етнографічнов групов”.

Міністерство Юстиції указує и на того, ош Україна не має „офіціального перегляду національностей”, які живуть у державі. Сесе противорічить факту екзистенції такого „перегляду” по списованю людей у 2001 році. Кидь державный орган (Народна Академія Наук України) класифікує русинув як етнографічну групу, то они не досталися до списка 130 народув и народностей, котрый опубліковав Державный Комітет Статистики України. Таким образом, противорічавши праву каждого гражданина на собственну народну самоідентифікацію, владні структури України класифікують русинув так, ош они не екзистують.

И што можеме изробити послі того, як Україна не отмела? узнати русинув за окрему національність на основі таких противоречивых „юридичных” доказув. Єдным из результатув такої політики є „нахальство” из бока дакотрых русинських організацій Закарпаття, котрі недавно обновили не лем заявку на автономію, а и на „суверенну державу”.

Мы піддержуєме територіальну цілостность України и систематичні намаганя ид демократизації и зближеню из Европов. Айбо як Україна хоче стати членом Европської Унії, кидь її влада вадь из ідеологічної задубілости, вадь через задержку не хоче узнати русинув, як окрему національність?

У XIX століті царська Росія класифіковала украинців (котрых она называла мароморошами) не як національність, а як етнографічну групу руських. Мы думаєме, ош у XIX столітію про Україну и етнічных украинців (не є смысла повторяти тоті настоящі аргументы против карпатським русинам, котрі руські у минулости поуживали проти украинців).

Теперішня Україна мала бы ся справовати, як будущий член Европської Унії, а не як царська Росія вадь Совецький Союз. Узнання карпатських русинув за окрему національність заспокоить елементарні людські права русинув и стане важным кроком України на пути єї інтеграції из Европов.

Проф. Др. Павел Роберт Магочій,

Председа Світової Ради Русинув, академік Канадського кралёвського общества – канадської академії уменя, гуманітарных и природных наук, академік Межинародної словянської академії наук у Києві.

„Русин” № 3 2008 р.

АВГУСТ

1.08.1928 - Родився Людовит Гараксим, словацький історик. Закінчив філософський факультет Братиславського Університету ім. Я. Коменського. Авторитетний спеціаліст по історії русинів, русинсько-словацьких відносин. Автор фундаментальної монографії по соціально-культурній історії русинів Східної Словаччини до 1867 р.

Енді Варгол

3.08.1903 - Родився Стефан Бендас, парох церкви св. Николая у с. В. Копаня, історик, бібліограф. У 1949 р. Був арештований органами КГБ за відмову підписати возз'єднання із православ'ям. Був засуджений на 25 років, до 1955 р. перебував у ГУЛАГу. По поверненню підпільно проводив душпастирську роботу. Автор історических робіт „Історія і хроніка с. Новоселиця”, „Хроніка с. В. Копаня” і др. У 1991 р. у Будапешті вийшов роман о. Стефана Бендаса „П'ять років за колючим дротом”, де він описує своє життя на ГУЛАГу.

Людовит Гараксим

4.08.1948 - Родився Віктор Шостак, скрипач, етномузикознавець, хормейстер. Закінчив Ужгородське музикальне училище і історический факультет УжДУ. Завідуючий відділом народного творчості Закарпатського Краєведческого Музею. Автор робіт про народні музикальні інструменти і музикальну культуру етніческих груп населення Підкарпатської Русі.

Стефан Бендас

6.08.1928 - Родився Енді Варгол, король поп-арта, артист. Родичі його емігрували на зачатку століття до Америки. Родина, котра іменовалася „Варгол” походить із русинського села Микова, недалеко від Межилаборця у Словаччині. Вшиткі русини тепер познають Енді Варгола, хоч іще 20 років тому про нього не чули. Сесе ся стало позад того, ош брат Ендіа Джон, котрий пише себе русином, є віце-президентом фонду Е.Варгола у Нью-Йорку і широко пропагує його ремієство.

Елайн Русинко

7.08.1999 - Успішно відбулися Дні Русинської Культури, приурочені 780-річчю Ювілею старинного русинського села Мучонь. Організатор Ілlesh Каулич.

7.08.1949 - Родилася Елайн Русинко, професор університету у Америці (Балтимор), займаєє історическу русинську літературу, основні роботи має по творчеству А. Духновича.

9.08.1960 - Родилася Олена Дуць-Файфер, поетеса, педагог, преподає у університеті у Кракові. Видала збірник поезії „В молитовным блюзнірстві” (1985), редактор двомісячника „Бесіда”.

Олена Дуць-Файфер

10.08.1888 - Родився Євген Перфецький, знамый изглядователь історії Підкарпаття.

10.08.1923 - Родився Василь Сарканич, русинський громадський діятель, педагог. Закінчив Лембергський лісотехніческий інститут. Із розпадом СРСР активно включився у рухення по відродженню русинського народу Підкарпатського краю. У 1997 р. був обраний председом Свалявського Общества підкарпатських русинів. Він змуг об'єднати людей не лем старшого покоління, а і молодих, котрих треба було учити русинській історії, діла чого успішно приміняє свій пувіковий опыт. Організатор русинських недільних шкіл на Підкарпатті, котрих до тепер є 32.

10.08.1947 - Родився у с. Пархові (Польща) Петро Трохановський, знамый

АВГУСТ

лемківський поет, довгорічний лемківський культурний діятель і організатор русинського руху в Польщі. Жив у Криниці.

12.08.1917 - Родився Шандор Петкі, художник, педагог. Закінчив Ужгородську учительську семінарію. По рекомендації художників Й. Бокша і А. Ерделі, помітивши його здібності, поступив у Будапештську Академію Художеств. Отдав перевагу графіці, акварелі, малюнку вуглем. Став головним майстром по живописній техніці між художниками Ужгорода. Багато років був викладачем Ужгородського Учильща Прикладного Искусства. Учасник багатьох виставок.

Василь Сарканич

15.08.1877 - Родився у Ужгороді Константин Грабарь, гр. кат. священник, русинський політичний діяч. Політичну кар'єру почав у 1919 році, був обраний посланцем сейму Руської Країни, став членом правління Центральної Руської Народної Ради, приєднався до присоединення Подкарпаття до Чехословаччини (8.5.1919). У рамках Аграрної держави був обраний за третього губернатора Подкарпатської Русі. Помер 21.12.1938 у Чертежі на Подкарпаття у часи розпаду ЧСР.

18.08.1991 - Русини і мадяри греко-католики стрілися у Марія Повчі із Папов Іоанном Павлом ІІ.

20.08.1926 - Родився Стефан Попович, доктор, відомий дитячий хірург к. м. наук, голова товариства імені А. Духновича у Мукачеві, співавтор русинської граматики „Материнський мовний”. Написав книжки: „До 60-ліття од дня смерті Євменія Сабового відомого громадського діяча нашого краю та 100-ліття його хрестоматії”, „Порунальний русинсько-мадярсько-русько-український словарчик” і численні статті по русинським проблемам. Помер 04.07.2001.

Александр Хира

23.08.1918 - Родився Антон Шепя, педагог, публіцист, громадський діяч русинського руху. Закінчив учительську семінарію у Мукачеві, інститут іноземних мов у Києві. Єдиний із засновників русинського руху, відкривав Учредительну Конференцію Товариства Карпатських Русинів у 1990 р. Автор багатьох статей про діяльність А. Добрянського, А. Митрака і др.

Петро Трохановський

24.08.1903 - Родився Василь Королович, відомий казкар, машиніст по професії, філософ-самородок. Фольклорист Петро Лінтур записав і видав окремі книжки його універсальних казкових сюжетів.

24.08.1978 - Єпископ Александер Хира тайно висвячує у єпископи о. Івана Семеди.

28.08.1838 - Родився Кирил Сабов, педагог, публіцист, видавець. Вивчав теологію у Центральній Духовній Семінарії у Відні. У 1862 - 1872 рр. викладач руської мови, історії, географії Ужгородської гімназії. Єдиний із Ю. Ігнатковим був редактором першої подкарпатської новинки „Світ”. Приймав активну участь у роботі Товариства Василя Великого і був його головою.

Кирил Сабов

28.08.1949 - Ліквідація Греко-католицької церкви на Подкарпаття. На Чорній Горі у Мукачеві устами греко-католицького священника Ірени Кондратовича був проведений акт про ліквідацію Унії.

Шандор Петкі

29.08.1830 - Родився Андрій Репай, редактор і видавець педагогічної газети „Учитель” першого друкованого вчительського органу на Подкарпатській Русі.

Подбивані лопатки из буженое солонинов

Продукты: 0,5 кг зеленых лопаток, 200 г буженої м'ясної солонины, 2 великі морквы, 2 корні петрушки, 1 королаба, 1 цибуля, 2 зуб. чеснока, 2 лавр. листа, 200 г сметаны, 1 ст. ложка муки, черлена паприга, суль.

Приготовление: Лопатки варити у солоній воді. Ушитку зелень почистити и нарізати. Солонину порізати на дарабчики, попражити, докласти порізану цибулю, моркву, петрушку, королабу, мало черленого паприги, залляти водов и тушити на малому огню. Коли лопатки ся зварять, покласти до них потушену зелень из солонинов. Окреме у місці змішати муку из сметанов, заливаючи помалы теплов поливков, а пак улляти у лабош. Додати спеції, лавровый лист, натертий чеснок и посіченое листя петрушки. Як мало перекипить, изняти из огня.

Сесе блюдо мож їсти и студеным.

Мастиме хліб паштетами

Паштет из коровлячого сыра

Продукты на 4 порції: 250 г сыра, зелена петрушка, окроп, 1 цибуля, 2 зубка чеснока, суль, попер.

Приготовление: зелень, цибулю, чеснок посічи надрубно, змішати из сыром и спеціями.

Паштет из курячої печунки

Продукты: 0,5 кг печунки, 200 г буженої м'ясної солонины, 2 вареных яйця, 1 цибуля, 2 зубка чеснока, зелень петрушки, спеції, суль.

Приготовление: порізану надрубно солонину попражити, а пак из цибулєв и помолотов печунков уєдно ищи 5 минут тушити. Як устыне, верчи 2 порізані на коцки варені яйця, чеснок, порізану надрубно зелень петрушки, спеції, суль и добрі змішати.

Паштет из твердого сыра

Продукты: 200 г твердого сыра, 2 вареных яйця, 3 зубка чеснока, 2 ст.л майонеза, спеції, суль.

Приготовление: нареселєвати сыр и чеснок, варені яйця порізати на дубні коцочки, змішати из майонезом и из спеціями.

Рыбный паштет

Продукты: 2 дарабчики (200 г) праженої рыбы, (годна быти консервована рыба), 2 вареных яйця, 1 цибуля, 2 ложки майонеза, спеції, суль.

Приготовление: вилков потрошити рыбу, яйця, додати потерту цибулю, майонез, спеції и суль. Ушитку добрі змішати.

Паштеты мож хосновати такой нараз, айбо ищи майдобрі будуть на смак, кидь хоть єдну годину постоять у студеному місті.

Їжте на здоровля!

Валерія Мориляк

Веречанські перевали

Ци вто правда?
Ци вто былъ?
Най чиядъ розсудить.
Но исторію сию
Признавуть усюды.
Пила Тисы на конях
Арпад из своим войськом
Глядав землю родючу
Свому народу.
Пройшов горы зелені,
Карпатську долину,
Стрітив народ добродушный
З словянського роду.
У Верецьках руснаки жили,
Стрітили мадяров,
Повели їх ид собі
Ужби одпочивали.

Накормили їх ушитких,
Напоили коні,
Были в помоч їм у всѣму
В тую зимню студинь.

Повели їх через горы
Через перевалы...
Поселилися мадяры
На Панонській землі
Веречанські перевалы
Стали легендарні!!!
Vereckeí Hágó знавуть
Ушиткі мадяры
Русины у горах жили,
Мадяры у долині,
Сяк живуть уже уєдно й нині
Мадяры й Русины!

Молитва

Господь наш милостивый
В сѣм грішнім світі...
Не дай ся извратити
Ни нам, ни нашим дітям.
Бо се є адський и безумный час...
Паскудство, извращеніє и зло...
А де ся подівало
Правдивое и чистое добро?
Возьми, Господь ты наши руки!
Дай у вірі силу нам...
И сохрани навѣки нас
И души наших онуков!

Валерія Мориляк

<i>О. Янош Соноцкі</i>	Стріча председателя ВРМС Андрія Манайло из Его Высокопреосвященством Фюлепом Кочишом.....	стр. 2
<i>Андрій Манайло</i>	Письмо Его Преосвященству.....	стр. 2
<i>О. Янош Соноцкі</i>	Освячення церковных врат у Гейовкерестурі.....	стр. 3
<i>Ольга Сільцер-Ликович</i>	Сято „Просвітління” у Модьборовниці.....	стр. 4
<i>Илона Андрашко</i>	Деревляні церкви у образах Жужанни Доскоч.....	стр. 5
<i>Віра Гіріц</i>	Пам'яті Арпада Петкі.....	стр. 7
<i>Др. Степан Лявинец</i>	Выступленіе ансамбля „Русины” у Млинках.....	стр. 8
<i>С. Федака</i>	Василій Гаджега.....	стр. 9
<i>Василій Гаджега</i>	Гречеськѣ и руськѣ монастырѣ под Арпадовичами.....	стр. 9
<i>Др. Янош Сабо</i>	Хор Ужгородського Кафедрального Собора.....	стр. 12
<i>Др. Маріанна Лявинец</i>	Поезія на крилах горлиці.....	стр. 13
<i>Йосиф Лемко</i>	Стихи.....	стр. 13
<i>Проф. Др. Павел Роберт Магочій</i>	Ваганя Украйины веде до екстремізма.....	стр. 15
Пам'ятні дати.....		стр. 16
<i>Валерія Мориляк</i>	Русинська кухня.....	стр. 18
<i>Валерія Мориляк</i>	Стихи.....	стр. 18

Kiadja
az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat
Felelős kiadó: Manajló András

A szerkesztőbizottság tagjai:
Dr. Ljavinec Sztjepán - felelős szerkesztő;
Dr. Lyavinecz Marianna - szerkesztő;
Morilyák Valéria, Szilcer-Likovics Olga, Dr. Szabó János,
Giricz Vera, Szónoczky János Mihály, Csehily László,
Szkiba Irén - szerkesztőségi titkár;
A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel.: (06-1) 468-2636
Fax: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http://www.ruszinvilag.hu
Nyomdai munkálatok: Atlantisz Reklám- és Nyomdaipari Kft.

Выдає:
Всержавное Русинське Меншинове Самоуправление
Отвітственный выдаватель: Андрій Манайло

Члены редакции:
Др. Степан Лявинец - отвітственный редактор;
Др. Маріанна Лявинец - редактор;
Валерія Мориляк, Др. Янош Сабо, Ольга Сільцер-Ликович,
Віра Гіріц, Янош Мігаль Соноцкі, Ласло Чегіль;
Ірина Скиба - секретарка;
Адрес редакции:
1147 Будапешт, улица Дярма 85/б.
Тел.: (06-1) 468-2636
Факс: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
lavinec@freemail.hu
http://www.ruszinvilag.hu
При передрукови посилатися на “Русинський Світ”

ISSN: 1785-1149

Появлення новинки пудпоровали: Фондація Национальных та Етнічных Меншин Мадярицини,
Всержавное Общество Русинської Интелігенції имени Антонія Годинки,
Фондація “За Русинув” и Общество Русинської Культуры.
A lap a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány,
Hodinka Antal Országos Ruszin Értelmiségi Közhasznú Egyesület,
“Ruszinokért” Alapítvány és Ruszin Kulturális Egyesület
támogatásával jelenik meg 1000 példányban.
Egy példány eladási ára: 600 Ft.